महाराष्ट्र शासन

STANDARD OPERATING PROCEDURE OF FIRE
प्रमाणित कार्यपध्दती - आग

Akola District Disaster Management Authority
Collector Office Akola PH- 0724-2424444

➢ प्रमाणित कार्यपध्दतीचे उद्देश

1. जिल्हास्तरीय आपत्ती व्यवस्थापनाच्या तयारीचा स्तर उंचावणे ,धोका व वाईट परिस्थितीचे योग्य विश्लेषण करुन आपत्तीच्या काळातील जीवीत व वित्त हानी कमीत कमी स्तरावर ठेवण्याचा प्रयत्न करणे.
2. उपलब्ध संसाधने व सुविधांची सध्याची स्थिती कशी आहे त्याच बरोबर आपत्ती व्यवस्थापनात सामील संस्था/संघटना यांच्यात समन्वय साधुन जिल्हा प्रशासनास मजबुती प्राप्त करुन देणे.एकंदर याचा फायदा जिल्हयातील जनसामान्यांत आपत्काळात विश्वास कायम ठेवण्यासाठी होतो. याचा सकारात्मक परिणाम जिल्हयाच्या दीर्घकालीन विकासात करुन देणे.
3. अद्यायावत तंत्रज्ञानाचा वापर करुन आपत्ती कृती कार्यक्रम अधुनिक बनवणे.त्याचा फायदा जलद मदत कार्यात होईल.यात रिमोट सेन्सींग,जी.आय.एस.इ.चा वापर करणे.
4. आपत्ती कमी करण्याच्या विविध पैलुंचा अभ्यास करुन त्याचा उपयोग साधनांच्या विकासात करणे.
5. जिल्हयामधील भविष्यातील आपत्तीच्या निवारणार्थ योग्य दस्तऐवजांची चौकट विकसित करणे.
6. प्रभावी नियंत्रणाची यंत्रणा तयार करुन शासनाच्या धोरणाची अंमलबजावणी करणे
7. जिल्हयात घडु शकणा-या संभाव्य आपत्तींची माहिती घेऊन व मुल्यमापन करुन जिल्हास्तरावरील पुर्व तयारीत सुधारणा करणे व यावदारे आपत्ती कालावधीत मनुष्य व वित्त हानी टाळणे.
8. आपत्ती व्यवस्थापन कार्यक्रमांत सहभागी संस्थाकडुन उपलब्ध सोयी सुविधांची माहिती मिळवणे व त्यांचा आपत्ती व्यवस्थापनात जिल्हा प्रशासनाची कार्यक्षमता वाढविण्यास उपयोग करुन घेणे हि माहिती जिल्हा प्रशासनास आपत्तीला कार्यक्षमतेने तोंड देण्यास तसेच समाजाच्या विविध स्तरांमध्ये विश्वास निर्माण करण्यास सहाय्यभुत ठरते.

➢ **दृष्टिक्षेपात अकोला जिल्हा**

- अकोला जिल्हा हा महाराष्ट्र राज्याच्या मध्य पूर्वेकडे वसलेला आहे.
- अकोला जिल्हा 19.51 आणि 21.16 उत्तर अक्षांश व 76.30 आणि 77.11 पूर्व रेखांशाच्या दरम्यान पसरलेला आहे.
- अकोला जिल्हयाची सीमाः उत्तर व उत्तरपूर्वेला अमरावती जिल्हा असून वाशिम जिल्हा हा पूर्व व दक्षिण दिशेला आहे. तर पश्चिम दिशेला बुलढाणा जिल्हा आहे. अकोला शहर हे मुंबई कलकत्ता (हावरा) मध्य रेल्वे मार्गावर आणि तसेच काचीगुडा अजमेर ब्रॉड गेज लाईनवर आहे. तसेच हा जिल्हा राष्ट्रीय महामार्ग क्र. 6 धुळे कलकत्ता वर आहे.

➢ **अकोला जिल्हयाचे क्षेत्रफळ व प्रशासकीय विभाग**

अकोला जिल्हयाची प्रशासनिक रचना पुढील प्रमाणे आहे.

उपविभाग	तालुका	क्षेत्रफळ
अकोला	अकोला	1041.00 चौ.कि.मी.
बाळापुर	बाळापुर	668.46 चौ.कि.मी..
	पातूर	701.28 चौ.कि.मी.
अकोट	अकोट	1260.00 चौ.कि.मी.
	तेल्हारा	633.00 चौ.कि.मी.
मुर्तिजापुर	मुर्तिजापुर	799.00 चौ.कि.मी.
	बार्शिटाकळी	742.57 चौ.कि.मी.
4 उपविभाग	7 तालुके	5431.00 चौ.कि.मी.

अकोला जिल्हयामध्ये एकूण 4 उपविभाग, 7 तालुके , 7 पंचायत समित्या व 532 ग्रामपंचायती तसेच 1 महानगरपालीका ,5 नगरपालीका, 1 नगरपंचायत आहेत.

➢ **<u>हवामान व पर्जन्यमान</u>**

अकोला जिल्हयाचे हवामान उन्हाळयात 42 अंश ते 47 अंश सेल्सीअस एवढे उष्णतामान असते. तसेच हिवाळयामध्ये 8 अंश ते 10 अंश सेल्सीएस एवढे थंड हवामान असते. पावसाळयात सरासरी 697.03 मि.मि. पाऊस पडतो. जिल्हयात जुलै व ऑगस्ट महिन्यात सर्व साधारण जास्त प्रमाणात पाऊस पडतो.

➢ **<u>जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण</u>**

विविध आपत्तीमुळे (उदा. अतिवृष्टी, पूर ,आग चक्रीवादळ, भुकंप) बाधित होणाऱ्या आपदग्रस्तांना तातडीने मदत होणे व त्यांच्या पुनर्वसनासाठी सहकार्य करण्याकरिता तसेच विविध आपत्ती संदर्भात प्रतिबंध, निवारण, पुर्वतयारी, प्रतिसाद मदत व पुनर्वसन इत्यादी बाबी सुव्यवस्थित हाताळण्यासाठी केंद्र शासनाने आपत्ती व्यवस्थापन कायदा 2005 अंमलात आणला आहे. सदर कायद्यातील तरतूदी नुसार जिल्हास्तरावर आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण शासन निर्णय दिनांक 1 जून 2006 अन्वये गठीत करण्यात आले आहे.

➢ **<u>उपविभागीय स्तरावर आपत्ती व्यवस्थापन यंत्रणा</u>**

आपत्तीपूर्व काळात व आपत्तीजन्य परिस्थितीत जिल्हाधिकारी कार्यालय व तालुकास्तरावर समन्वय साधण्याच्या दृष्टीकोनातून उपविभागीय स्तरावर अकोला जिल्हयामध्ये अकोला, अकोट, बाळापूर व मूर्तिजापुर अशा एकूण 4 उपविभागीय स्तरावर खालील प्रमाणे आपत्ती व्यवस्थापन निवारण दलाची स्थापना करण्यात आली आहे.

➢ **उपविभागीय आपत्ती निवारण दल**

1. उपविभागीय अधिकारी
2. उपविभागीय पोलीस अधिकारी
3. तहसिलदार
4. पोलिस निरिक्षक
5. गटविकास अधिकारी
6. तालुका कृषी अधिकारी
7. मंडळ अधिकारी
8. विस्तार अधिकारी

9. उप अभियंता पाटबंधारे
10. उप अभियंता सार्वजनिक बांधकाम विभाग
11. उप अभियंता जि.प. सिंचन विभाग
12. उप अभियंता जि.प. बांधकाम विभाग
13. उप अभियंता महावितरण (शहर व ग्रामीण)
14. स्वयंसेवी संघटना

➢ तालुका स्तरावर आपत्ती व्यवस्थापन समितीचे गठण

आपत्तीपूर्व काळात आपत्ती प्रतिबंध व आपत्ती नियंत्रणासाठी जिल्हा नियोजनामध्ये केलेल्या तरतुदीनुसार तालुका पातळीवर खालील प्रमाणे समितीचे गठण करण्यात आले आहे. अकोला जिल्हयामध्ये एकूण 7 तालुके आहेत . सात तालुक्यामध्ये आपत्ती व्यवस्थापनाची जबाबदारी खालील अधिकारी यांचेवर सोपविण्यात आली आहे.

1. तहसिलदार
2. गट विकास अधिकारी
3. पोलीस स्टेशन अधिकारी
4. तालुका कृषी अधिकारी
5. तालुका पशूसंवर्धन अधिकारी
6. तालुक्यातील पाटबंधारे विभागाचे अधिकारी
7. तालुक्यातील सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे अधिकारी
8. जिल्हा परिषद बांधकाम विभागाचे अधिकारी
9. महावितरण विभागाचे अधिकारी

➢ जिल्हास्तरीय आपत्ती व्यवस्थापन प्रणाली

जिल्हयाचे जिल्हाधिकारी ,पोलिस अधिक्षक ,आयुक्त महानगर पालिका किंवा प्राधिकरणाच्या कोणत्याही सदस्यास आपत्कालिन स्थितीत Unified Commander हे पद बहाल केल्या जाते. आपत्ती काळामध्ये संबधित ठिकाणी तात्काळ मदत व सुटका आणि पुनर्वसन हे कार्य आपत्ती व्यवस्थापन प्रमुखाच्या मार्गदर्शनाखाली केले जाते.मदत व सुटका प्रमुख (Incident Commander) यांची नियुक्ती आपत्ती व्यवस्थापन प्रमुख करतात. शासनाचे विविध विभाग मदत व सुटका प्रमुखाचे मार्गदर्शनाखाली काम करतात.

- ❖ जिल्हयात उन्हाळयाच्या कालावधीत अनेक ठिकाणी आग लागुन मोठया प्रमाणात नुकसान होतेनुत्या .षंगाने आपत्ती व्यवस्थापन कार्यक्रमाच्या माध्यमातुन काय करावे काय करु नये (Do & Don't) याबाबत पोस्टर ,बुकलेट, घडीपत्रिका व्दारे शाळा, महाविद्यालय ,ग्राम ,तालुका स्तरावर जनजागृती करण्यात येते .
- ❖ आपत्ती व्यवस्थापन अंतर्गत विविध स्तरावरील प्रशिक्षणा दरम्यान विविध प्रकारच्या आगी प्रकार त्यापासुन बचाववाचे उपाय ,Fire Extinguisher चे विविध प्रकार, वापरावयाच्या पध्दती याबाबत प्रात्याक्षिका सह मार्गदर्शन करण्यात येते .
- ❖ अकोला महानगरला लागनुच गायगांव येथे HPCL ,BPCL ,IOCL या तीन्ही कंपन्याचे ऑईल डेपो असुन सदर डेपोमध्ये दर सहा महीन्यांनी **Onside Fire Mock Drill** आयोजन करण्यात येते 2016 .डिसे 7 तसेच .रोजी जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण व तीन्ही ऑईल कंपन्या यांचे संयुक्त विद्यमाने गायगांव ता बाळापुर येथे . **Offside Fire Mock Drill** घेण्यात आले आहे .
- ❖ ग्रामिण भागात आग लागल्याची माहीती जिल्हा नियंत्रण कक्षास प्राप्त होताच मनपा तालुका स्तरावर नगरपालिकेच्या नियंत्रणात असलेल्या अग्निशमन विभागाच्या गाडयाव्दारे आग विझवण्याचे कार्यवाही करण्यात येते.
- ❖ जिल्हयातील सर्व कार्यालयात प्राथमिक उपाय म्हणुन Fire Extinguisher बसविण्यात आले असुन याबाबत प्रशिक्षण सुध्दा देण्यात आले आहे .

- जिल्हयातील **अकोट ,तेल्हारा, बाळापुर ,मुर्तिजापुर ,पातुर या नगरपालिकांकडे** अग्निशमन गाडया उपलब्ध आहेत . उपविभागीय अधिकारी, तहलिसलदार व मुख्याधिकारी यांचेशी संपर्क साधुन अगिनशमन गाडया उपलब्ध होतात .
- अकोला जिल्हयात बाळापुर तालुक्यात **पारस** येथे महाऔष्णिक विदयुत केंद्र असुन स्वतंत्र अग्निशमन विभाग असुन **दोन अग्निशमन गाडया** उपलब्ध असुन सदर वाहने आपत्ती प्रसंगी ग्रामिण सुध्दा उपलब्ध होते.
- अकोला महानगरपालिकेच्या अधिनस्त स्वतंत्र अग्निशमन विभाग महानगर स्तरावर कार्यन्वित असुन सदर विभागाकडे खालीलप्रमाणे उपाययोजना उपलब्ध आहेत .
- **अग्निशमन 4** क्षमतेच्या .हजार लि 5000 गाडया .
- फोम वॉटर मिक्स **अग्निशमन 1** क्षमतेचे .लि 1000 वाहन उपलब्ध .
- Water Mist Technology Bullet **2 वाहन** उपलब्ध .
- **फायर सुट 2** उपलब्ध. 1 फायर सुट जिल्हाधिकारी कार्यालयात उपलब्ध .
- मनपा अग्निशमन विभाग नियंत्रण कक्ष,जिल्हा नियंत्रण कक्ष 24 तास कार्यरत असुन 24 तास कर्मचा-यांच्या डयुटया असतात.
- घर ,गोठयांना आग लागुन नुकसान झाल्यास मदत वाटपाची कार्यवाही **13 मे 2015** च्या शासन निर्णयान्वये करण्यात येते .
- जिल्हा नियंत्रण कक्ष दुरध्वनी क्र . 0724-2424444 , टोल फ्री क्र **1077** .
- अकोला मनपा अग्निशमन विभाग क्र.0724-2434460 , टोल फ्री क्र .**101**

❖ Akola Dist. Disaster Management Authority

Sr.No.	Member Name	Denegation	Office No.	Mobile No.
1	Shri Jitendra Paplkar Collector Akola	President Authority	0724-2424442	9420487055
2	Sau.Sandhyatai Waghode President ZP Akola	Co- President Authority	0724-2435676	8888114757
3	Shri Ayush Prasad CEO ZP Akola	Member	0724-2435213	9845568917
4	Shri Rakesh Kalasager SP Akola	Member	0724-2435002	9823885899
5	Dr.Rajkumar Chavan Dist. Civil Sergen Akola	Member	0724-2434918	9850311675
6	Shri sudhir Dhivare Executive Engineer PWD Akola	Member	0724-2435068	9503619643
7	Shri Cinmay Wakode Executive Engineer Irrigation Dept. Akola	Member	0742-2435316	9890597343
8	Shri Wakode Resident Depty Collector Akola	Secretary	0724-2435193	9850356083
9	Shri Sanjay Kapdnis Commissioner AMC Akolc	Member	0724-243503	9422857014

Akola Dist .Contact Number

Sr. No.	Officer Name	Denegation	Office No.	Mobile No.
1	Shri Jitendra Paplkar	Collector Akola	0724-2424442	7030918899
2	Shri Narendra Lonkar	Add. Collector	0724-2432153	
3	Shri Ram lathad	Resident Dy.Collector	0724-2435193	9850356083
4	Shri Nilesh Apar	Sub divisional Officer Akola	0724-2435336	7588832989
5	Shri Ramdas Sidhabhatti	Sub divisional Officer Akot	07258-222674	9420499666
6	Shri Abhay Mohite	Sub divisional Officer Murtizapur	07256-243472	8453454545
7	Shri Ramesh Pawar	Sub divisional Officer Akola	0724-2435336	8411999501
6	Shri Vijay Lokhande	Tahsidar Akola	0724-2435047	9850496734
8	Shri Ashok Gite	Tahsildar Akot	07258-222625	9422443512
9	Shri Gajanan Hamand	Tahsildar Barshitakali	07255-252034	9421316906
10	Shri Santosh Yeolikar	Tahsildar Telhara	07258-231336	8007846177
11	Shri P.V.Bhusari	Tahsildar Balapur	07257-232123	9823919134
12	Shri Pradip Pawar	Tahsildar Murtizapur	07256-244133	9922443512

Akola Dist. Police Department Contact Number

Sr.No.	Officer Name	Denegation	Office No.
1	Shri Rakesha Kalasager	Superintendent Of Police	0724-2435002
2	Shri vikrant Deshmukh	Add. Superintendent Of Police	0724-2445301
3		PI DSB	0724-2445307
4	Police Control Room		100/ 0724-2435500

- **Akola Police Subdivision & Police Station**

Sr.No.	Subdivision & Police Station	Contact Number
1	Sub divisional Officer, Akola	0724-2445303
2	Police Inspector, City Kotwali	0724-2445320
3	Police Inspector, Ramdas Petha	0724-2445324
4	Police Inspector, Civil Line	0724-2445330
5	Police Inspector ,Old city	0724-2445340
6	Police Inspector ,Akot Phaill	0724-2445336
7	Police Inspector, Khadan	0724-2445332

- **Akot Police Subdivision & Police Station**

Sr.No.	Subdivision & Police Station	Contact Number
1	Sub divisional Officer, Akot	0724-2445303
2	Police Inspector, City Kotwali	0724-2445320
3	Police Inspector, Ramdas Petha	0724-2445324
4	Police Inspector, Civil Line	0724-2445330
5	Police Inspector ,Old city	0724-245340
6	Police Inspector ,Akot Phaill	0724-2445336
7	Police Inspector, Khadan	0724-2445332

- **Balapur Police Subdivision & Police Statio**

Sr. No.	Subdivision & Police Station	Contact Number
1	Sub divisional Officer, Balapur	07257-222360
2	Police Inspector, Balapur	07257-222120
3	Police Inspector, Ural	07257-226012
4	Police Inspector, Patur	07257-243228
5	Police Inspector ,Channi	07257-248011

- **Murizapur Police Subdivision & Police Station**

Sr.No.	Subdivision & Police Station	Contact Number
1	Sub divisional Officer, Murtizapur	07256-243493
2	Police Inspector, Murtizapur	07256-243469
3	Police Inspector, Mana	07256-246032

Municipal council CEO Contact Number

Sr.No.	Municipal council Name	CEO Name	Office Number	Mobile Number
1	Akot	Shrimati Geeta Thakare	07258-222652	9420239444
2	Telhara	Manohar Akotkar	07258-231371	9767610690
3	Balapur	G.S.Pawar	07257-222124	9923153231
4	Patur	Milind Darokar	07254-243241	9763476183
5	Murtizapur	Dadarao Dolharkar	07256-243422	9921237270
6	Barshtakali	Nandu Parlkar	-	7249448555

- **Disaster Management Unit Mantralay Mumbai- 022- 2025274/228372259**
- **Mantralay Control Room – 022-22026712**
- **NDRF Pune - 02114-231509**
- **Dist. Control Rome - 0724-2424444**
- **Toll Free No . - 1077**
- **Police Control Room No. - 100**
- **Divisional Control Room - 0721-2661364**
- **Health Service Toll Free - 108**
- **Akola Municipal Corporation Fire Service - 2434460-0724**
- **Fire Service Toll free - 101**

Sr.No.	Designation	Office No	Resi. No.
1	Chief Minister	022- 22025151	022- 236330551
2	Dy. Chief Minister	022- 22025014	022- 23631505
3	Chief Secretary	022- 22025042	022- 22815083
4	ACS Home	022- 22025042	022- 24939493

Portable Fire Extinguisher Training

Classification of Fire

Class A or Ordinary Combustibles

This includes fuels such as wood, paper, plastic, rubber, and cloth.

Green Triangle

Portable Fire Extinguisher Training

Classification of Fire

Class C or Electrical

This includes all fires involving energized electrical equipment.

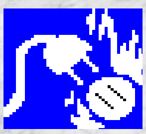

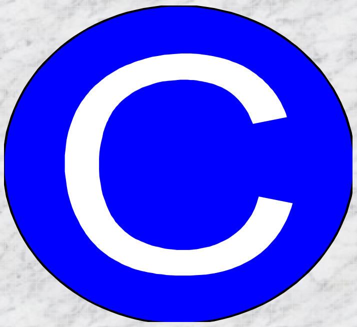

Blue Circle

Portable Fire Extinguisher Training

Classification of Fire

Class D
or Combustible Metals

Examples of these types of metals are: zirconium, titanium, potassium, and magnesium.

Portable Fire Extinguisher Training

Classification of Fire

Class K is for fires in unsaturated cooking oils in well insulated cooking appliances in commercial kitchens.

2A:1B:C:K

Portable Fire Extinguisher Training

Characteristics

	Water extinguisher	30-40 ft.	60 sec.
	Dry chemical	5-20 ft.	8-25 sec.
	CO2 extinguisher	3-8 ft.	8-30 sec.

Portable Fire Extinguisher Training
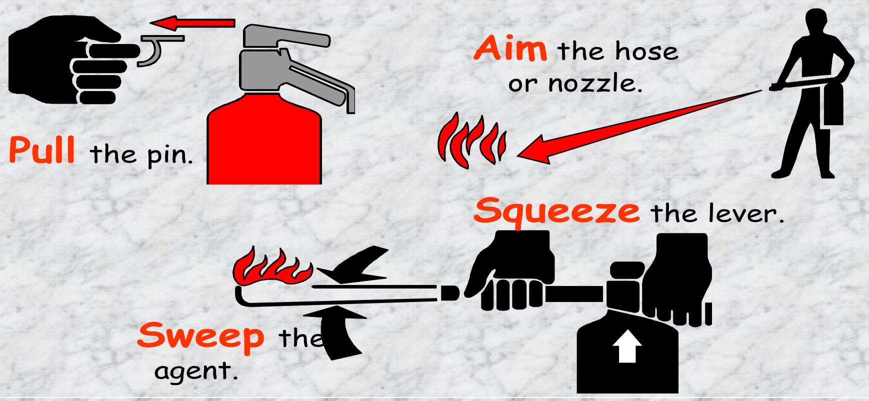
The P.A.S.S. Method